

Strafföreläggande

RättsPM 2015:4 (ersätter handboken)
Utvecklingscentrum Malmö
Oktober 2015
Uppdaterad november 2019

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Checklista.....	4
2	Förutsättningar för utfärdande av strafföreläggande.....	5
3	När ska strafföreläggande inte utfärdas.....	10
3.1	Hinder enligt 48 kap. 5 § rättegångsbalken	10
3.2	Hinder enligt 22 kap. 2 § rättegångsbalken	12
3.3	Övriga hinder.....	13
4	Omständigheter som talar mot att strafföreläggande utfärdas.....	15
4.1	Strafföreläggande bör inte utfärdas	15
4.2	Betydande belopp	15
4.3	Tjänstefel	15
4.4	Enskilt anspråk mot misstänkt som är bosatt utom Norden	16
5	Påföljdsfrågor	17
5.1	Dagsbot eller penningbot	17
5.2	Dagsbot	17
	Bestämning av dagsbotsbelopp	17
	Lägsta dagsbot	17
5.3	Gemensamt straff.....	18
5.4	Särskild penningbot.....	18
5.5	Ålder och sinnesbeskaffenhet	18
5.6	Förmildrande och försvärande omständigheter.....	19
6	Särskild rättsverkan	20
6.1	Förverkande	20
6.2	Kostnad för blodprov och urinprov m.m.....	21
6.3	Avgift till brottsofferfonden.....	21
7	Enskilt anspråk.....	22
7.1	Anspråk som kan tas upp i föreläggande	22
7.2	Verkställighet.....	22
	Fysisk person	22
	Juridisk person.....	22
	Anmaning.....	23
8	Strafföreläggande för utlänning under tillfälligt besök i landet	24

8.1	Allmänt om säkring av betalning av böter, viten eller särskild rättsverkan	24
8.2	Särskilt om förskottsbetalning.....	25
9	Åtalsfrist och preskriptionsfara m.m.	26
9.1	Åtalsfrist	26
9.2	Preskriptionsfara	26
10	Godkännandefrågor	27
10.1	Allmänt om godkännandefrågor	27
10.2	Frågan om föreläggandet är godkänt	27
	Skriftligt godkännande	27
	Godkännande genom betalning.....	28
	Tveksamma eller felaktiga godkännanden.....	29
	Godkännande genom ombud.....	29
	Särskild utredning av misstänkts inställning.....	30
10.3	Gäller godkännandet?.....	31
	Allmänt	31
	Rutiner.....	31
	Godkännande utan verkan	31
	Åtgärder när godkännandet gäller.....	32
11	Informationsskyldighet.....	33
11.1	Underrättelse till misstänkt.....	33
11.2	Underrättelse till domstolen – offentlig försvarare har förordnats	33
11.3	Underrättelse när lagföring inte sker	34
11.4	Underrättelse till myndigheter.....	34
11.5	Koder som registreras manuellt (ett urval).....	35
12	Fel i föreläggandet.....	38
12.1	Allmänt.....	38
12.2	Fel som angrips på samma sätt oavsett om föreläggandet är godkänt eller inte.....	38
	Allmänt	38
	Nullitet.....	38
	Formella fel som inte har påverkat föreläggandet.....	39
12.3	Fel som angrips på olika sätt beroende på om föreläggandet är godkänt eller inte	39
	Föreläggandet är inte godkänt	39

Föreläggandet är godkänt	40
12.4 Undanröjande	41
Undanröjande av ett godkänt föreläggande	41
Undanröjande av påföljd	42
12.5 Klagan	42
Tillämpningsområde m.m.	42
Ogiltig viljeförklaring, 59 kap. 6 § 1 st. 1 p rättegångsbalken	43
Fel vid ärendets behandling, 59 kap. 6 § 1 st. 2 p rättegångsbalken ..	43
Föreläggandet överensstämmer inte med lag, 59 kap. 6 § 1 st. 3 p rättegångsbalken	44
12.6 Resning	45
12.7 Förbudet mot reformatio in pejus	46
13 Sekretessfrågor och frågor från misstänkt	47
13.1 Uppgifter i ett strafföreläggande	47
13.2 Frågor från den misstänkte	48
Belastningsregistret	48
Körkortsfrågor	48
Betalning av böter	49
Avbetalningsplan	49
Delbetalning	49
14 Tillsynsrapport 2019:2	50
14.1 Inledning	50
14.1.1 Frågor att uppmärksamma	50

1 Inledning

Hänvisning till andra handböcker

I detta RättsPM tas inte upp information som behandlas i handboken för Hantering av verksamhetsinformation - ärendehantering. Det beror på att informationen bäst hålls uppdaterad och aktuell om den finns samlad på en plats. Därför sker hänvisningar i förekommande fall till denna handbok.

Hur handläggningen av strafförelägganden sker i diarieföringssystemet Cåbra ges anvisningar om i handboken för Hantering av verksamhetsinformation – ärendehantering. Där redovisas också hur svar från den misstänkte hanteras.

När det gäller underrättelser och diarieföring i ett strafföreläggande hänvisas till handboken om ärendehantering och Cåbra-handboken. I detta RättsPM tas emellertid i avsnitt 11 under rubriken *Informationsskyldighet* upp vilka underrättelser som sker med automatik i Cåbra och vilka underrättelser som måste registreras manuellt i Cåbra.

1.1 Checklista

- Böter ingår i straffskalan för det aktuella brottet.
- Föranleder brottet mer än 40 dagsböter? Gör en slagning i Cåbra för att kontrollera om misstankar finns om andra brott. (s. 10)
- Brottet har begåtts i näringsverksamhet. Är åtal påkallat ur allmän synpunkt? (s. 8)
- Föreligger hinder enligt 48 kap. 5 § eller 22 kap. 2 § RB? (s. 9-11)
- Föreligger något hinder i övrigt? (s. 12)
- Avser det enskilda anspråket eller förverkandeyrkandet betydande belopp? (s. 15)
- Avser gärningen tjänstefel? (s. 15)
- Har samtliga förverkandeyrkanden tagits upp? (s. 20)
- Föreligger preskriptionsfara? (s. 26)
- Lägsta antalet dagsböter är 30 och varje dagsbot kan bestämmas till lägst 50 kr. Dagsboten kan jämkas men minsta bötesbelopp är 750 kr. (s. 17)
- Tar strafföreläggandet upp ett förverkande av i beslag tagen egendom eller ett enskilt anspråk måste godkännandet ske skriftligen. (s. 28)
- Har offentlig försvarare förordnats underrättas domstolen när föreläggandet godkänts. (s. 32)

2 Förutsättningar för utfärdande av strafföreläggande

Behörighetsfrågor

- Assistentåklagare får inte utfärda strafföreläggande som avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med dagsböter.¹
- För flertalet av de brott för vilka strafföreläggande kan utfärdas är polisen normalt förundersökningsledare².

Brott med böter i straffskalan

Enligt 48 kap. 4 § rättegångsbalken *får* strafförelägganden utfärdas för alla typer av brott där böter ingår i straffskalan, men det gäller inte normerade böter³. I 1 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60) anges att om det finns förutsättningar för det, *bör* åklagaren utfärda strafföreläggande för den misstänkte i stället för att väcka åtal. Huvudregeln är således att strafförelägganden i första hand ska väljas om det är möjligt med hänsyn till det regelverket som redogörs för i detta RättsPM.

Någon särskild begränsning beträffande antalet dagsböter som får föreläggas finns inte, förutom de generella bestämmelserna i 25 kap. brottsbalken om högsta och lägsta bötesstraff. Det är således möjligt att strafförelägga också för allvarligare brottslighet om böter ingår i straffskalan för brottet. Beträffande unga lagöverträdare finns särskilda regler.

Det avgörande för om strafföreläggande ska kunna utfärdas är

- att brottet i det enskilda fallet ska leda till ett bötesstraff,
- att påföljdspraxis för brottet har en sådan fasthet att det är möjligt för åklagaren att bedöma vad som är rätt påföljd,
- att brottet i övrigt är lämpligt att beivra genom strafföreläggande, se avsnitt 3.

Exempel på brott som innehåller både böter och fängelse i straffskalan och som lämpar sig för strafföreläggande, är

---

¹ Åklagarmyndighetens föreskrifter om strafföreläggande, ÅFS 2005:26, 3 §.

² Åklagarmyndighetens föreskrifter om och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål, ÅFS 2005:9

³ Enligt 25 kap. 4 § brottsbalken avses med normerade böter, böter som enligt vad som är föreskrivet för brottet ska bestämmas efter särskild beräkningsgrund.

- bedrägligt beteende
- egenmäktigt förfarande
- hemfridsbrott
- mindre allvarliga former av olaga hot
- misshandel, ringa brott
- ofredande
- olaga intrång
- olovlig försäljning av alkoholdrycker
- olovlig kraftavledning
- olovligt förfogande
- sexuellt ofredande
- skadegörelse och åverkan
- snatteri
- varusmuggling
- vissa former av sexuellt ofredande (särskilt blottning och annat anstötligt beteende)
- vissa överträdelser mot miljöskyddslagstiftningen och arbetsmiljölagen
- vårdslös skatteuppgift
- överträdelse av myndighets bud

Villkorlig dom

Strafförelägganden bör utfärdas i de fall det är uppenbart att rätten skulle döma till villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter.

I förarbetena anges att villkorlig dom inte ska användas om det finns en den minsta osäkerhet när det gäller skuldfrågan. Brottet ska relativt sett framstå som mindre allvarligt och påföljden ska inte användas om några som helst tveksamheter föreligger, se avsnitt 4.⁴

---

⁴ Prop. 1996/97:8 s. 14.

Av 48 kap. 4 § rättegångsbalken framgår att strafföreläggande med villkorlig dom inte kan utfärdas för brott som begåtts av en person som inte fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Den misstänkte *bör* underrättas om strafföreläggandebeslutet vid ett sammanträffande med åklagaren. I de fall ett personligt sammanträffande inte är möjligt får åklagaren överlåta åt annan åklagare att sammanträffa med den misstänkte⁵. I undantagsfall kan föreläggandet skickas till den misstänkte⁶.

Utfärdar åklagaren under jourtid ett strafföreläggande med villkorlig dom avseende en misstänkt som är anhållen kan oftast ett personligt sammanträffande inte ske. I en sådan situation får åklagaren anses kunna underrätta den misstänkte om beslutet per telefon eller på annat liknande sätt.

Enligt 48 kap. 10 § kan ett strafföreläggande med villkorlig dom inte godkännas genom ombud.

Strafföreläggande med villkorlig dom kan endast hanteras genom lokal handläggning vid kammaren. Ett sådant föreläggande omfattas inte av rutinerna för påminnelse och delgivning.

Frihetsberövandet överstiger 24 timmar – när kan avräkning tidigast ske när påföljden är villkorlig dom

Det är inte ett hinder för utfärdande av strafföreläggande att den förelagde varit frihetsberövad i mer än 24 timmar.

Har en person varit frihetsberövad som anhållen och häktad i mer än 24 timmar har denne rätt till tillgodoräknande av tiden. Det är endast domstol som kan besluta om ett tillgodoräknande. Tillgodoräknande ska inte göras i samband med utfärdande av strafföreläggande. Av Högsta domstolens dom framgår att avräkning av frihetsberövande som föregått en villkorlig dom inte bör kunna aktualiseras förrän påföljden undanröjs. Av motsvarande skäl bör inte heller avräkning ske från böter som ådömts tillsammans med villkorlig dom förrän ett eventuellt undanröjande blir aktuellt.

Enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen ska det dokumenteras om en person varit frihetsberövad i mer än 24 timmar. Det sker genom att ett avräkningsunderlag upprättas. Det finns en blankett i Cåbra under rubriken Strafföreläggande för ändamålet. Den blanketten ska ges in till tingsrätten i de fall den villkorliga domen kan komma att undanröjas.

Unga lagöverträdare

---

⁵ 3 § förordning (1964:740) med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål.

⁶ Det är inte möjligt för ett ombud att godkänna ett strafföreläggande där påföljden är villkorlig dom.

För brott med enbart fängelse i straffskalan kan strafföreläggande utfärdas om den misstänkte är under 18 år och det kan antas att denne skulle ha dömts endast till böter om åtal hade väckts⁷. Observera att överstiger dagsboten 60 dagsböter ska i första hand den unge dömas till samhällstjänst⁸. Det innebär att i dessa fall ska åtal väckas.

Vid bedömningen om påföljden skulle ha stannat vid böter, ska åklagaren ta hänsyn till de särskilda reglerna i 29 kap. 3, 5 och 7 § § brottsbalken. Enligt dessa regler kan domstolen döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

Observera att åklagaren får förelägga böter, som kan ådömas med tillämpning av reglerna om straffnedsättning, bara när det gäller unga lagöverträdare⁹.

Har åklagare utfärdat strafföreläggande med stöd av 15 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska den unge enligt 1 § förordningen (1994:1763) till nämnda lag underrättas om beslutet vid ett personligt sammanträffande. Om det är möjligt lämnas underrättelsen i vårdnadshavarens närvaro. Underrättelsen får lämnas av en annan åklagare än den som meddelat beslutet om det är lämpligare. Om personligt sammanträffande inte är möjligt eller brottet är ringa får underrättelsen vara skriftlig.

I förarbetena ges inga exempel på när brottet kan bedömas som ringa. Ett snatteri kan bedömas som ringa med hänsyn till omständigheterna medan ett ringa narkotikabrott inte bedöms som ett ringa brott i detta sammanhang. Det är således en fråga som inte kan besvaras utifrån brottets rubricering utan ska ske utifrån en helhetsbedömning.

Den misstänkte bör vid sammanträffandet med åklagaren underrättas om strafföreläggandebeslutet genom att han eller hon delges föreläggandet. Strafföreläggande som ska delges en ung person bör hanteras inom strafföreläggandesystemets rutin för lokal handläggning.

I de fall ett personligt sammanträffande inte är möjligt eller brottet är ringa får åklagaren anses ha fullgjort sin underrättelseskyldighet genom att den unge får del av föreläggandet.

Företagsbot

Reglerna om företagsbot har en obligatorisk utformning. Åklagaren ska alltså föra talan om företagsbot om rekvisiten är uppfyllda. I RättsPM 2006:19 Företagsbot finns en närmare redogörelse för förutsättningarna för företagsbot, rekvisiten och åtalsprövningen. Dessutom finns en sammanställning av praxis när det gäller företagsbotens storlek vid utfärdande av strafföreläggande.

Företagsbot, som är en särskild rättsverkan av brott, kan åläggas näringsidkare,

---

⁷ 15 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

⁸ Se Tabell ungdomstjänst, för ungdomsåklagarutbildningen, som finns på Rånet

⁹ Prop. 1994/95:23 s. 100.

såväl fysisk som juridisk person, när brottslighet har begåtts i näringsverksamhet.

Om ett brott som kan föranleda talan om företagsbot har begåtts av oaktsamhet och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter får brottet åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt, 36 kap. 10 a § brottsbalken.

Av 48 kap. 2 § och 4 § rättegångsbalken framgår att är ett brott som strafföreläggs förenat med företagsbot ska också denna genom strafföreläggande föreläggas den misstänkte till godkännande. I dessa fall får boten inte överstiger 500 000 kr.

Det är också möjligt att utfärda ett strafföreläggande som endast avser företagsbot med stöd av bestämmelserna i 5 § lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. Det anses också vara möjligt att kombinera en talan om företagsbot med en talan om enskilt anspråk och eller förverkande. Beträffande beloppsgränser för förverkande se *avsnitt 6 Särskild rättsverkan*. Det finns möjlighet att jämka eller efterge företagsbot, 36 kap. 8 § och 10 § brottsbalken.

3 När ska strafföreläggande inte utfärdas

3.1 Hinder enligt 48 kap. 5 § rättegångsbalken

Strafföreläggande får inte utfärdas

- om förutsättningarna för allmänt åtal inte föreligger,
- om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, eller
- om målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet och talan avser annat än betalningsskyldighet.

Ansvarsfrågan

Strafföreläggande får utfärdas bara om förutsättningarna för allmänt åtal är uppfyllda. Det innebär bl.a. att utredningen är sådan att åtal kan väckas.

I de fall strafföreläggandet inte godkänns ska åtal således, om det inte kommit fram nya omständigheter, kunna väckas utan ytterligare utredning. Det innebär att skuldfrågan måste vara klarlagd. Dessa grundförutsättningar motiveras av kravet på rättssäkerhet.

Att skuldfrågan är klarlagd kan också uttryckas som att den misstänkte vidgår de faktiska omständigheterna. Det krävs således inte ett uttryckligt erkännande.

Justitieombudsmannens uttalande i beslutet, dnr 852-2006, illustrerar detta. Åklagaren beslutade att inte väcka åtal sedan ett strafföreläggande bestritts. Justitieombudsmannen fann att det inte är möjligt för en åklagare att ändra ett av honom fattat beslut utan att det har tillkommit nya uppgifter.

Av det nämnda beslutet, dnr 852-2006¹⁰, framgår att ett blankt förnekande i ett rutinartat mål om t.ex. hastighetsöverträdelse inte i sig är ett hinder mot att strafföreläggande utfärdas, om bevismaterialet är sådant att man kan utgå från att en domstolsprövning leder till en fällande dom.

Har den misstänkte i ett sådant ärende lämnat uppgifter som innebär att han eller hon inte anser sig skyldig till brottet behöver åklagaren dels pröva invändningarna och dels pröva sannolikheten för att den misstänkte kommer att godkänna föreläggandet. Bedöms utsikterna för ett godkännande som små ska inte strafföreläggande utfärdas.

Här bör framhållas att det inte får finnas misstanke om att en misstänkt ska kunna undkomma ett strängare straff eller begränsa en utredning genom att

---

¹⁰ JO 1990/91 s. 61.

godta ett strafföreläggande, se avsnitt 3.3 *Övriga hinder* under rubriken *Brottet ska vara lämpligt att beivra genom strafföreläggande*.

Sammanträffande av brott

I strafföreläggandet ska alla brott av den misstänkte tas upp, som enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning. Bakom detta ligger den allmänna principen om att gemensam påföljd ska ådömas vid sammanträffande av brott. Den aktuella bestämmelsen hindrar inte att åtalsunderlåtelse eller förundersökningsbegränsning beslutas beträffande vissa brott medan strafföreläggande utfärdas för den övriga brottsligheten, 48 kap. 5 § rättegångsbalken.

Enligt 4 § strafföreläggandekungörelsen har åklagaren i vissa fall en undersökningsplikt. Innan strafföreläggande utfärdas för ett eller flera brott som förskyller mer än 40 dagsböter ska åklagaren på det sätt och i den omfattning riksåklagaren bestämmer undersöka om även annat brott av den misstänkte finns för bedömning.¹¹ Det sker genom slagning i Cåbra.

Hinder mot att utfärda strafföreläggande föreligger om åklagaren känner till att annat brott av den misstänkte också föreligger till bedömning vid domstol, åklagarmyndighet eller polismyndighet. Det kan alltså vara fråga om brott för vilket åtal väckts men där den misstänkte ännu inte blivit dömd i första instans, brott som ligger på en åklagares bord för beslut i åtalsfrågan eller brott som är föremål för utredning hos polisen.

Det kan inte alltid anses att ett brott som är föremål för utredning hos polisen är i ett sådant skede att det kan sägas föreligga till bedömning. Kan utredningsarbetet inte inom kort leda till att åklagaren kan ta ställning i åtalsfrågan är det inte fråga om sammanträffande av brott i aktuellt avseende. I sådana fall kan därför strafföreläggande utfärdas för den övriga brottsligheten. Om detta är möjligt måste avgöras från fall till fall. Ett riktmärke kan vara att om redovisningen av utredningen dröjer mer än en månad föreligger inte brottsmisstanken till bedömning.

Brott som omfattas av ett utfärdat strafföreläggande föreligger inte till bedömning. Avser åklagaren att väcka åtal för nyttillkommen brottslighet bör han eller hon emellertid om möjligt återkalla det tidigare utfärdade föreläggandet och väcka åtal för samtliga brott. Som framgår av 48 kap. 3 § rättegångsbalken är åklagaren förhindrad att utfärda nytt föreläggande, väcka åtal eller avskriva ärendet innan tiden för godkännande gått ut.

Om den, som för brott ha dömts till fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn, har begått annat brott före domen eller begår vederbörande nytt brott efter domen men innan påföljden till fullo har verkställts, kan åklagaren med stöd av 34 kap. 1 § 2 p brottsbalken utfärda strafföreläggande för det nya brottet, 48 kap. 4 § rättegångsbalken. Detta gäller bara om strafföreläggandet avser böter.

---

¹¹ Åklagarmyndighetens föreskrifter om strafföreläggande, ÅFS 2005:26, 1 §.

3.2 Hinder enligt 22 kap. 2 § rättegångsbalken

Strafföreläggande får inte utfärdas

- när det finns anledning att anta att den misstänkte inte kommer att godkänna det enskilda anspråket,
- när det enskilda anspråket inte är klart formulerat,
- när det inte tydligt framgår på vilka omständigheter det enskilda anspråket grundas,
- när tillgänglig dokumentation inte har getts in till åklagaren eller
- när det kan finnas skäl för jämkning.

Talan om annat enskilt anspråk än betalningsskyldighet

Hinder mot utfärdande av strafföreläggande föreligger om målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet och talan avser annat än betalningsskyldighet.

Ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet kan under vissa förhållanden vara hinder mot strafföreläggande, se avsnitt 4 under rubriken *Enskilt anspråk mot misstänkt som är bosatt utom Norden*.

Vissa situationer vid enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet

Strafföreläggande kan inte utfärdas i vissa situationer när åklagaren enligt 22 kap. 2 § rättegångsbalken är skyldig att utföra målsägandens talan. I dessa situationer måste åklagare väcka åtal i stället.

Omvänt kan åklagaren strafförelägga om ett enskilt anspråk avseende betalningsskyldighet inte omfattas av åklagarens skyldighet att föra målsägandens talan enligt 22 kap. 2 § rättegångsbalken. Exempel på situationer där strafföreläggande kan utfärdas, trots att enskilt anspråk föreligger, kan nämnas

- när målsäganden vill föra talan om betalningsskyldighet i anledning av brottet, dvs. åberopar andra omständigheter än bara brottet som grund för anspråket,
- när det enskilda anspråket är uppenbart obefogat eller
- när anspråket inte kan tas med utan väsentlig olägenhet.

3.3 Övriga hinder

Strafföreläggande ska inte utfärdas

1. när det är oklart om påföljden ska bestämmas till böter,
2. när relevant praxis saknas för hur påföljden ska bestämmas,
3. när värdet vid förmögenhetsbrott motsvarar ett straffvärde om ett års fängelse,
4. när straffvärdet av brottsligheten överstiger två års fängelse,
5. när en förundersökningsbegränsning har avsett en stor del av det anmälda beloppet,
6. när målsäganden inte har lämnat besked om det enskilda anspråket,
7. när solidariskt ansvar föreligger,
8. när kvarstad har beslutats.

Det är inte ett hinder för utfärdande av strafföreläggande att den förelagde varit frihetsberövad i mer än 24 timmar.

1. Påföljdspraxis saknas

I tillsynsärendet, ÅM 2013/10294, hade åklagaren utfärdat ett strafföreläggande om 100 dagsböter för köp av sexuell handling av barn vid sex tillfällen. Strafföreläggande borde inte ha utfärdats eftersom det saknades praxis som kunde vara vägledande för val av påföljd.

Vice riksåklagaren konstaterade

- att det måste stå klart för åklagaren att straffet för gärningen ska bestämmas till böter för att ett sådant strafföreläggande ska kunna utfärdas,
- att ett strafföreläggande inte kan utfärdas när relevant praxis saknas för hur straffet ska bestämmas.

2-5. Brottet ska vara lämpligt att beivra genom strafföreläggande

I tillsynsärendet, ÅM 2013/6922, hade åklagaren utfärdat strafföreläggande för grov förskingring med påföljden villkorlig dom och dagsböter.

Det förskingrade beloppet uppgick till 2,6 MKR¹². I ärendet hade åklagaren avstått från att utreda en del av anmälan som avsåg förskingring av ytterligare 6 MKR genom ett formlöst beslut om förundersökningsbegränsning.

Vice riksåklagaren konstaterade

- att utrymmet för att utfärda strafföreläggande när värdet av det förskingrade motsvarar ett straffvärde om ett år är mycket litet,
- att när straffvärdet överstiger två års fängelse ska domstolen värdera eventuella förmildrande omständigheter och det finns därför inte förutsättningar att utfärda strafföreläggande,
- att det inte är möjligt att utfärda ett strafföreläggande avseende villkorlig dom och samtidigt begränsa bort över hälften av de anmälda beloppen.

6. Besked om skadeståndstalan från målsäganden saknas

Om målsäganden inte har lämnat besked om han eller hon har för avsikt att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, ska undersökningsledaren eller åklagaren enligt 2 § strafföreläggandekungörelsen om möjligt uppmana målsäganden att inom viss tid lämna sådant besked. Föreläggande får dessförinnan inte utfärdas. Utfärdas strafföreläggande utan att ett framställt enskilt anspråk tagits upp, ska målsäganden underrättas om detta, se RättsPM 2013:1 Skadestånd.

7. Solidariskt ansvar

Solidariskt ansvar är ett hinder eftersom ett sådant ansvar inte kan hanteras inom ramen för strafförelägganderutinen. Det krävs därför att det enskilda anspråket inte är solidariskt för att anspråket ska kunna föreläggas.

8. Kvarstad

Om den misstänkte inte kan eller vill medverka till en förskottsbetalning har åklagaren möjlighet att besluta att egendomen ska tas i förvar i avvaktan på beslut om kvarstad. Beslut om kvarstad meddelas av rätten, 26 kap. 2 § rättegångsbalken. Strafföreläggande kan inte användas i samband med kvarstad utan lagföringen måste ske vid domstol.

---

¹² NJA 2013 s. 654 HD uttalade att uppgår godsvärdet till ca 18 basbelopp motsvarar det ett straffvärde på ett år (817 000 kr år 2013). Ett straffvärde på två år motsvarar ca 2 MKR, Martin Borgeke m.fl., Studier rörande påföljdspraxis med mera, 5 uppl. 2013. 501 f.

4 Omständigheter som talar mot att strafföreläggande utfärdas

4.1 Strafföreläggande bör inte utfärdas

- när det enskilda anspråket eller yrkandet om förverkande avser betydande belopp,
- när brottet avser tjänstefel eller
- när misstänkt är bosatt utanför Norden.

4.2 Betydande belopp

Om det enskilda anspråket eller yrkandet om förverkande avser ett betydande belopp bör åtal väckas och domstolen beredas tillfälle att pröva anspråket respektive yrkandet. Betydande belopp motsvarar beloppsgränsen för gränsdragningen vid förmögenhetsbrott som t.ex. grov stöld och grovt bedrägeri, dvs. ca fem förhöjda prisbasbelopp¹³. Det innebär för 2015 att beloppet uppgår till 227 000 kr, se även avsnitt 6 *Särskild rättsverkan* under rubriken *Förverkande*.

4.3 Tjänstefel

Tjänstefel omfattar både uppsåtliga brott och brott som begås av oaktsamhet. För normalgraden av brottet är stadgat böter eller fängelse i högst två år, vilket innebär att brottet kan lagföras genom strafföreläggande.

Av 20 kap. 1 § brottsbalken framgår att tjänstefel är ett subsidiärt brott i förhållande till andra bestämmelser i brottsbalken. Det kan därför inträffa fall där en gärning som har begåtts vid myndighetsutövning kan hänföras under annan straffbestämmelse än 20 kap. 1 § brottsbalken.

Huvudregeln är att ansvarsfrågan för tjänstefel eller annat brott som begås vid myndighetsutövning och med åsidosättande av vad som gäller för uppgiften prövas vid domstol. Endast i undantagsfall ska strafföreläggande utfärdas för tjänstefel.

Anledningen till restriktiviteten är att det många gånger kan vara svårt att avgöra om myndighetsutövning föreligger. Ytterligare en anledning är att det inte finns en klar påföljdspraxis. Det innebär att det ofta föreligger hinder mot

---

¹³ RättsPM 2013:4 Bidragsbrottslagen, Utvecklingscentrum Stockholm s. 16.

utfärdande av strafföreläggande, se *avsnitt 3. När ska strafföreläggande inte utfärdas.*

När det gäller rena ordningsföreseelser eller oaktsamhetsbrott av typen vårdslöshet i trafik finnas det inte någon anledning att särbehandla tjänstemän och avstå från att utfärda strafföreläggande.

Observera de särskilda behörighetsregler som i vissa fall gäller beträffande brott av offentliga funktionärer.¹⁴

4.4 Enskilt anspråk mot misstänkt som är bosatt utom Norden

Om den misstänkte är bosatt utom Norden och det i ärendet föreligger ett enskilt anspråk, kan detta utgöra hinder mot att utfärda strafföreläggande. Ett godkänt strafföreläggande betraktas nämligen inte enligt Luganokonventionen som en dom och kan därför inte verkställas utomlands med stöd av konventionen. Skulle målsäganden vilja väcka talan vid svensk domstol för att erhålla ett internationellt verkställbart avgörande innebär det godkända föreläggandet ett rättegångshinder. Målsäganden kommer därför i dess fall att vara hänvisad till att väcka talan i det främmande landet.

---

¹⁴ Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om var ärenden om brott av vissa befattningshavare ska handläggas, ÅFS 2014:16.

5 Påföljdsfrågor

5.1 Dagsbot eller penningbot

Ska påföljden för en gärning bestämmas till ett lägre straff än 30 dagsböter ska böterna dömas ut i penningböter. Vid bestämningen av penningboten i sådana fall bör en uppskattning göras av vilket straffvärde det enskilda brottet har inom straffskalan för penningböter. Det är naturligt att jämföra med bl.a. vilket straffvärdet olika brott åsatts inom ramen för ordningsbotsinstitutet. Detta innebär att bötesbeloppet i extrema fall kan bli högre om man dömer ut det i penningböter än i dagsböter¹⁵.

5.2 Dagsbot

Bestämning av dagsbotsbelopp

Regler om bestämning av dagsbotsbelopp finns i 25 kap. 2 § brottsbalken. Vid bestämning av dagsbotens storlek ska i första hand domstolspraxis användas. Det är den misstänktes inkomstförhållanden vid tidpunkten för utfärdandet av strafföreläggandet som ska ligga till grund för beräkningen av dagsboten. Hur dagsbotens storlek beräknas framgår av RÅR 2007:2.

Lägsta dagsbot

Beträffande lägsta möjliga bot kan följande anmärkas. Av 25 kap. brottsbalken framgår att lägsta antalet dagsböter uppgår till 30 och att varje dagsbot kan bestämmas till lägst 50 kr, men dagsboten kan jämkas. Vid jämkning måste uppmärksammas att minsta bötesbelopp vid dagsböter är 750 kr, 25 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken. Om 30 dagsböter utdöms kan således boten efter jämkning uppgå till lägst 25 kr ($30 \times 25 = 750$). Detta betyder inte att en bot alltid måste uppgå till lägst 25 kr. Antag i stället att antalet dagsböter sätts till 50. Lägsta tänkbara bot bli då 15 kr ($50 \times 15 = 750$).

Det förhållandet att den misstänkte är ung, studerar och saknar regelbunden arbetsinkomst är inte särskilda skäl för att jämka dagsbotsbeloppet. Högsta domstolen har uttalat att inställningen i rättspraxis och i den juridiska litteraturen¹⁶ är att ingen ungdomsrabatt ska ges när det gäller de lägsta bötesstraffen. Det gäller särskilt vid penningböter.

I det aktuella HD-avgörandet hade den bötfällda yrkat att påföljden om 30 dagsböter för ringa narkotikabrott skulle ersättas med penningböter 600 kr. Högsta domstolen fastställde hovrättens bötesstraff på 30 dagsböter. Se också

---

¹⁵ Prop. 1990/91:68 s. 110 f.

¹⁶ Högsta domstolens dom 2014-09-26, i mål nr B 1296-14.

promemorian Strafföreläggande i bötesmål – en sammanställning av tillämpade påföljder, RättsPM 2012:7 och Riksåklagarens riktlinjer för tillämpning av 29 kap. 7 § brottsbalken vid bötesbrott, RåR 2013:2.

5.3 Gemensamt straff

Vid bestämmande av gemensamt straff för flera brott bör som regel antalet dagsböter eller den sammanlagda boten i pengar sättas lägre än vad som skulle ha blivit fallet om den misstänkte hade fått ett särskilt straff för varje brott. Domstolarnas praxis ska här som annars i straffmättningsfrågor vara vägledande. Viss vägledning kan också hämtas i vad som föreskrivits om gemensam ordningsbot i Riksåklagarens föreskrifter om ordningsbot för vissa brott (1999:178). Enligt vad som sägs där ska den högsta boten ökas med 50 procent av den sammanlagda boten för övriga brott.

Gemensamt straff för flera brott utdöms i dagsböter, om något av brotten förskyller dagsböter, 25 kap. 6 § första stycket brottsbalken. Penningböter måste i sådana fall omvandlas till dagsböter. Några bestämmelser för hur omvandlingen ska ske finns inte. Även här ska domstolarnas praxis vara vägledande.

5.4 Särskild penningbot

Av 25 kap. 5 § andra stycket brottsbalken framgår att om det finns särskilda skäl är det möjligt att döma till penningböter för ett eller flera brott för vilka sådan påföljd är föreskriven och samtidigt döma till dagsböter för brottsligheten i övrigt. Särskilda skäl föreligger enligt departementschefen när brottslighet av olika art föreligger till bedömning och ett gemensamt straff skulle ge ett orimligt resultat¹⁷. Som exempel kan nämnas det fallet att den misstänkte ska föreläggas böter för ett snatteri, som förskyller ett lågt antal dagsböter, och ett flertal hastighetsöverträdelser. Om dagsböter ådöms som gemensamt straff skulle straffet i kronor räknat bli proportionellt sett för lågt. Möjligheten att döma särskilt till penningböter gäller också när åklagare utfärdar strafföreläggande. I domstolspraxis har denna möjlighet tillämpats mycket sparsamt.

5.5 Ålder och sinnesbeskaffenhet

Ålder och sinnesbeskaffenhet spelar mindre roll vid bagatellartade bötesbrott. När det är fråga om överträdelser av rena ordningsföreskrifter bör gärningsmannens ungdom vid åtalsprövningen normalt inte tillmätas självständig

---

¹⁷ Prop. 1990/91:68 s. 123.

betydelse. Vid bötesbrottslighet i övrigt kan däremot gärningsmannens ålder i vissa fall medföra ett beslut om åtalsunderlåtelse.

I ett avgörande från Högsta domstolen dömdes den tilltalade för narkotikabrott enligt 1 § 6 stycket och 2 § narkotikastrafflagen till 30 dagsböter. Den tilltalade hade fyllt 17 år och Högsta domstolen uttalande att någon ungdomsrabatt inte skulle göras beträffande de lägsta bötesstraffen¹⁸.

Hovrätten över Skåne och Blekinge dömde en person som var 16 år till 30 dagsböter för brott mot vapenlagen genom innehav av en elpistol. Det saknades skäl att vid straffmätningen frångå straffvärdet med hänsyn till den tilltalades ungdom¹⁹.

Inte heller beträffande personer med avvikande sinnesbeskaffenhet föreligger normalt något hinder mot att använda strafföreläggande om förutsättningarna i övrigt föreligger. Vid rena bagatellförseelser saknas också i regel anledning att vid åtalsprövning ta hänsyn till den misstänktes sinnesbeskaffenhet. Vid bötesbrottslighet i övrigt kan det däremot finnas anledning att besluta om åtalsunderlåtelse på grund av sinnesbeskaffenheten.

5.6 Förmildrande och försvårande omständigheter

I 29 kap. 1-3 § § brottsbalken anges vilka förhållanden som ska beaktas vid bestämmandet av brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vidare ges i samma kapitel, 4, 5 och 7 § § exempel på omständigheter som kan föranleda strängare eller lindrigare straff än det som själva straffvärdet påkallar. Flertalet brott som strafföreläggs är normalbrott som förskyller ett normalstraff, dvs. ett bötesbelopp som bestäms med utgångspunkt i den allmänna värderingen som lagstiftningen ger uttryck för och i övrigt i enlighet med de principer som utvecklats genom rättspraxis.

Vid bötesbrott kan det förekomma omständigheter som anges i 29 kap. 2-5 och 7 § § brottsbalken. Dessa kan då föranleda en avvikelse från normalstraffet. Det sägs bl. a. i förarbetena att återfall i bötesbrott av samma art efterhand bör kunna medföra högre bötesstraff beroende på brottets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. Om det i straffskalan finns både böter och fängelse nås så småningom – t.ex. vid olovlig körning – den punkt då straffet bör bli fängelse. Vid olovlig körning är praxis att fjärde gången som lagföring sker för grov olovlig körning är påföljden fängelse²⁰. Saknas praxis och det råder osäkerhet om påföljdsvalet bör åtal väckas.

---

¹⁸ Högsta domstolen, dom 2014-09-26, mål nr B 1296-14.

¹⁹ Hovrätten över Skåne och Blekinge, dom 2014-11-10, Mål nr B 2101-14.

²⁰ RättsPM 2015:1

6 Särskild rättsverkan

6.1 Förverkande

Den misstänkte ska enligt 48 kap. 2 § rättegångsbalken till godkännande föreläggas förverkandeyrkandet eller annan sådan särskild rättsverkan som är förenad med brottet.

Förverkandet kan avse sak, rättighet eller värde.

Den misstänkte får bara föreläggas förverkande eller annan rättsverkan till följd av brott som omfattas av föreläggandet. Förverkande anses i vissa fall kunna ske med stöd av 36 kap. 3 § brottsbalken. Så förverkas t.ex. mopeder som tagits i beslag på grund av körning med trimmad moped.

Någon åtalsfrist finns numera sällan att beakta vid beslagtagna egendom. Undantag gäller i de fall domstolen har förordnat om beslaget eller har fastställt verkställt beslag.

Strafföreläggande bör inte utfärdas när värdet av det beslagtagna uppgår till betydande belopp eller om det finns andra särskilda skäl, se avsnitt 4 *Omständigheter som talar mot att strafföreläggande utfärdas*. Regeln överensstämmer med åklagarens möjlighet att förverka egendom utan domstolsförfarande²¹.

Betydande belopp motsvarar beloppsgränsen för gränsdragningen vid förmögenhetsbrott som t.ex. grov stöld och grovt bedrägeri, dvs. ca fem förhöjda prisbasbelopp²². Högre belopp avseende värdet förverkande kan det finnas skäl för främst när det gäller ärenden vid t.ex. Riksenheten för miljö- och arbetsmiljö och Riksenheten mot korruption som avser förverkande av värdet av de ekonomiska fördelar som ett företag gjort. I dessa ärenden får beloppets storlek avgöras av omständigheterna i det enskilda fallet. Särskilda skäl för att inte använda strafföreläggande kan vara en situation där det för den enskilde är tveksamt om förverkandet står i proportion till de olägenheter som åtgärden innebär.

Är egendomen i beslag gäller enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken att skälen för åtgärden ska uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något motstående intresse. Åklagaren bör därför verka för att den tid som föremålet är i beslag är så kort som möjligt särskilt när det är fråga om värdefull egendom.

Möjlighet finns också för den som drabbats av beslaget att begära rättens prövning av åklagarens beslut, 27 kap. 6 § rättegångsbalken. Sedan ett

---

²¹ Lag (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m., 3 §.

²² RättsPM 2013:4 Bidragsbrottslagen, Utvecklingscentrum Stockholm s. 16.

föreläggande godkänts kan den misstänkte inte längre ådömas särskild rättsverkan av brottet²³. Talan om förverkande enligt 36 kap. 3 § brottsbalken kan emellertid riktas mot den misstänkte även sedan föreläggandet godkänts i de fall andra omständigheter än brottet åberopas till stöd för yrkandet. Mot annan än den misstänkte kan givetvis förverkandetalan föras utan hinder av godkänt föreläggande.

6.2 Kostnad för blodprov och urinprov m.m.

Om blodprov eller urinprov har tagits på den misstänkte exempelvis vid misstanke om rattfylleri eller narkotikabrott ska åklagaren pröva om den misstänkte ska åläggas betalningsskyldighet för statens kostnad för provet och analysen. Om den misstänkte åläggs betalningsskyldighet behandlas skyldigheten enligt 31 kap. 1 § rättegångsbalken i strafföreläggande-sammanhang som en särskild rättsverkan av brott.

Rättshjälpsmyndigheten ger på sin hemsida vägledning för hur rättshjälpsavgiften räknas fram. Beloppet kan jämkas eller efterges i vissa fall, 31 kap. 1 § rättegångsbalken.

Om beloppet understiger en av regeringen fastställd gräns – f.n. 250 kr ska ersättningsskyldighet inte åläggas²⁴.

Om åklagaren beslutar om jämkning eller eftergift bör beslutet jämte grunden härför dokumenteras i Cåbra.

Det är inte möjligt att förelägga kostnadsersättning för blodprov taget i utlandet. Svensk medborgare, som gjort sig skyldig till rattfylleri i Finland, har vid lagföring vid svensk domstol inte ansetts kunna åläggas att ersätta finska statens kostnader för blodundersökningen i Finland²⁵.

6.3 Avgift till brottsofferfonden

Enligt lagen(1994:419) om brottsofferfond ska den som döms för ett eller flera brott med fängelse i straffskalan åläggas att betala en avgift på 800 kr till brottsofferfonden.

Avgiften är en särskild rättsverkan som ska föreläggas den misstänkte till godkännande.

---

²³ NJA 1990 s. 401.

²⁴ Förordning (1997:406) om offentlig försvarare, 6 §.

²⁵ RH 1994:132.

7 Enskilt anspråk

7.1 Anspråk som kan tas upp i föreläggande

Enskilt anspråk, som avser betalningsskyldighet, ska enligt 48 kap. 5 a § rättegångsbalken föreläggas den misstänkte till godkännande om omständigheterna är sådana att åklagaren enligt 22 kap. 2 § rättegångsbalken är skyldig att utföra målsägandens talan. Ett strafföreläggande som upptar ett enskilt anspråk ska godkännas skriftligen. Det räcker inte att betalning erlagts, *se avsnitt 10 under rubriken Godkännande genom betalning*.

I RättsPM 2013:1 Skadestånd behandlas åklagarens skyldighet och behörighet att föra målsägandens talan. Där finns också ett särskilt avsnitt om ränta och skadestånd i samband med strafföreläggande.

7.2 Verkställighet

Strafföreläggande med enskilt anspråk som utfärdas centralt sänds till Polismyndigheten och när föreläggandet godkänts skickas en underrättelse till Kronofogdemyndigheten om inte betalning erlagts²⁶.

Fysisk person

En målsägande, som är fysisk person, behöver inte själv ta initiativ till indrivning av det skadestånd han eller hon tillerkänts. När föreläggandet har vunnit laga kraft, skickas en underrättelse om godkänt strafföreläggande till Kronofogdemyndigheten. Därefter sänder Kronofogdemyndigheten en förfrågan till målsäganden om denne vill ha hjälp med att driva in pengarna. Om så är fallet återsänder målsäganden blanketten Ansökan om verkställighet. Målsäganden är befriad från skyldigheten att betala grundavgiften till Kronofogdemyndigheten. I strafföreläggandet står inte målsägandens adress, för att skydda denne. Adressuppgiften finns däremot med i underrättelsen till Kronofogdemyndigheten.

Juridisk person

Juridiska personer, som är målsäganden, får själva ta kontakt med Kronofogdemyndigheten om de vill ha hjälp med indrivningen. Adressen till den juridiska personen står i föreläggandet. Den juridiska personen är också befriad från skyldigheten att betala grundavgiften vid ansökan om verkställighet.

---

²⁶ När ett strafföreläggande utfärdas förflyter ca 34 dagar innan en påminnelse sänds. Påminnelsen är 14 dagar.

Anmaning

Den misstänkte anmanas i föreläggandet att snarast betala böterna, om föreläggandet godkänns. Anmaningen gäller också i förekommande fall enskilt anspråk, avgift till brottsofferfonden och annan särskild rättsverkan. Den misstänkte kan emellertid inte självmant betala skadestånd till en fysisk person utan får vända sig till åklagaren för att få adressen till målsäganden.

8 Strafföreläggande för utlänning under tillfälligt besök i landet

8.1 Allmänt om säkring av betalning av böter, viten eller särskild rättsverkan

Framtida betalning av böter, viten eller särskild rättsverkan i pengar kan säkras genom frivillig förskottsbetalning eller genom kvarstad. Eftersom strafföreläggande inte kan användas i samband med kvarstad utvecklas det förfarandet inte närmare här. Det är angeläget att åklagaren vid behov verkar för att trygga verkställigheten av en framtida bötesdom.

Är den misstänkte bosatt inom Norden behöver åklagaren inte vidta någon särskild säkringsåtgärd, eftersom den nordiska verkställighetslagen²⁷ medger att dom och godkänt strafföreläggande på böter, viten och särskild rättsverkan verkställs i ett annat nordiskt land.

När det gäller verkställighet av en bötesdom mot någon som är bosatt inom EU tillämpas lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen²⁸. Det är Kronofogdemyndigheten som ansöker om verkställighet i ett annat EU-land.

Definitionen av bötesstraff är

- en skyldighet enligt en lagkraftvunnen dom
- ett godkänt strafföreläggande
- ett godkänt föreläggande av ordningsbot
- företagsbot enligt 26 kap. brottsbalken

Även avgift enligt lagen om brottsofferavgift omfattas av rambeslutet om böter.

Finns förutsättningar för den misstänkte att erlägga förskottsbetalning och lämna en fullmakt bör det ske eftersom det är ett kostnadseffektivt förfarande jämfört med Kronofogdemyndighetens handläggning.

---

²⁷ Förordning (1963:194) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

²⁸ För närvarande är följande länder anslutna till rambeslutet om verkställighet av böter Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien, Storbritannien, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.

8.2 Särskilt om förskottsbetalning

Den som är misstänkt för brott har möjlighet att frivilligt i förskott betala böter och särskild rättsverkan i pengar, t.ex. avgift till brottsofferfonden. Institutet regleras i bötesverkställighetslagen (1979:189) och bötesverkställighetsförordningen (1979:197). Därutöver har Polismyndigheten utfärdat föreskrifter, RPSFS 1999:2, FAP 979-1. I föreskrifterna anges hur mottaget förskott ska hanteras och redovisas. Förskottsbetalning kan inte tillämpas på enskilt anspråk.

Genom frivillig förskottsbetalning, deposition, tillgodoses behovet av att säkra framtida verkställighet av bötesstraff m.m. utan att kvarstadsinstitutet behöver användas. Deposition bör användas när den misstänkte är bosatt i ett land utanför Norden.

Observera att förskottsbetalning inte har med straffmätning att göra. Brottet förskyller ett visst bötesstraff oavsett hur mycket den misstänkte har velat lämna som förskottsbetalning.

Justitieombudsmannen har i ett beslut²⁹ uttalat att förskottsbetalning ska ske endast när den misstänkte förklarat sig villig att godkänna ett strafföreläggande. Det krävs inte att gärningen är erkänd. En förskottsbetalning utgör inte ett godkännande av ett senare utfärdat strafföreläggande utan det ska godkännas skriftligen

För att en polisman ska kunna föreslå den misstänkte att underteckna en fullmakt krävs emellertid att han eller hon erkänt brottet, 3 § strafföreläggandekungörelsen (1976:60). Se vidare om fullmakt avsnitt 10.2 under rubriken *Godkännande genom ombud*.

På samma sätt som när en polisman mottar förskottsbetalning avseende en ordningsbot bör denne kunna motta förskottsbetalning för en bötespåföljd som ges i ett strafföreläggande. I RPSFS 2008:1, FAP 261-1, stadgas att har ett föreläggande av ordningsbot utfärdats rörande någon som endast tillfälligt uppehåller sig i landet kan, om skriftligt godkännande föreligger, betalning tas emot av tjänsteman inom Polismyndigheten. Den som har myndighetens uppdrag att fatta sådana beslut ska i varje särskilt fall godkänna att betalning får tas emot.

I handboken *Hantering av verksamhetsinformation - ärendehantering* anges vilka uppgifter som registreras i samband med en förskottsbetalning.

---

²⁹ Beslut den 18 juni 2007, dnr 4867-2005.

9 Åtalsfrist och preskriptionsfara m.m.

9.1 Åtalsfrist

Åtal anses inte väckt genom att ett strafföreläggande utfärdas. Detta har betydelse i de fall bestämmelserna om åtalsfrist vid beslag är tillämpliga i målet, 27 kap. 7 § rättegångsbalken. Åtalsfrist aktualiseras numera bara vid beslag där rätten förordnat om beslag eller fastställt beslag. Om strafföreläggande utfärdats i fall där bestämmelserna om åtalsfrist är tillämpliga, måste åklagaren – för den händelse föreläggandet inte godkänns – se till att åtal väcks i god tid innan åtalsfristen går ut.

9.2 Preskriptionsfara

I fall där preskriptionsfara föreligger, måste åklagaren särskilt överväga om strafföreläggande överhuvudtaget ska utfärdas.

Preskription avbryts inte genom att den misstänkte får del av ett strafföreläggande, 35 kap. 1 § brottsbalken.

För att preskription ska brytas krävs att den misstänkte har godkänt föreläggandet inom preskriptionstiden eller att han har delgivits åtal eller häktats inom samma tid.

Undantagsvis kan omständigheterna vara sådana att det kan vara försvarbart att utfärda strafföreläggande även kort tid före preskription. Så är fallet om åklagaren med stor säkerhet kan förvänta sig ett godkännande innan preskription inträder, exempelvis genom att den misstänkte godkänner föreläggandet i direkt samband med att det utfärdas.

10 Godkännandefrågor

10.1 Allmänt om godkännandefrågor

Ett strafföreläggande godkänns skriftligen eller i vissa fall genom betalning av böterna.

Godkännande anses föreligga vid den tidpunkt då det skriftliga godkännandet eller betalningen kommit in till behörig mottagare.

Ett godkänt strafföreläggande gäller som en dom som vunnit laga kraft. Om föreläggandet inte godkänns eller om godkännandet saknar laga verkan måste ansvarsfrågan avgöras på annat sätt.

Åklagaren ska i alla tveksamma fall pröva om godkännande föreligger.

Det finns ingen tidsgräns inom vilken ett föreläggande måste godkännas. Vissa åtgärder som åklagaren vidtar medför emellertid att möjligheten att godkänna föreläggandet upphör. Åklagaren kan t.ex. fatta ett nytt beslut i åtalsfrågan eller besluta att återkalla föreläggandet. Ett godkännande som sker i tiden efter en sådan åtgärd saknar laga verkan. Det är åklagaren som prövar om ett godkännande har laga verkan.

Om offentlig försvarare är förordnad för en misstänkt som godkänner ett strafföreläggande ska åklagaren³⁰ underrätta den domstol som har förordnat den offentlige försvararen om godkännandet, 12 b § strafföreläggandekungörelsen.

Informationsblad på svenska och engelska om vad ett strafföreläggande innebär finns på Rånet och ska bifogas lokalt utfärdade föreläggen.

10.2 Frågan om föreläggandet är godkänt

Skriftligt godkännande

Ett föreläggande godkänns skriftligt genom att den misstänkte undertecknar och tillställer behörig mottagare en förklaring att han eller hon erkänner gärningen och godtar påföljden och i förekommande fall den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet, 48 kap. 9 § rättegångsbalken. Riksåklagaren förordnar om vilken eller vilka myndigheter som är behöriga att motta förklaringar, 7 § strafföreläggandekungörelsen. Riksåklagaren har föreskrivit att den kammare där

---

³⁰ Underrättelseskyldigheten kan rent praktiskt fullgöras av en åklagarsekreterare.

föreläggandet utfärdades är behörig att motta godkännande³¹. Godkännandet ska tecknas på föreläggandet eller på annan handling som klart anger vilket föreläggande som avses, 48 kap. 9 § rättegångsbalken. I de fall ett strafföreläggande endast kan godkännas skriftligen får den förelagde en särskild "godkännandeblankett" tillsammans med strafföreläggandet.

Förklaringen ska vara undertecknad av den misstänkte eller sådant ombud som avses i 48 kap. 10 § rättegångsbalken³². Således kan t.ex. inte en vårdnadshavare utan särskild fullmakt godkänna ett föreläggande för den omyndige.

Godkännandet måste omfatta allt som förelagts den misstänkte. Denne kan alltså inte med laga verkan exempelvis erkänna gärningen och godta straffet om han samtidigt vägrar att godta förelagd särskild rättsverkan eller ett enskilt anspråk.

Godkännande genom betalning

Betalning som kommer in till den myndighet som är uppbördsmyndighet innebär enligt 48 kap. 11 § rättegångsbalken i vissa fall ett godkännande.

Observera att om strafföreläggandet tar upp ett förverkande av i beslag tagen egendom eller ett enskilt anspråk kan inte föreläggandet godkännas genom betalning. Det krävs ett skriftligt godkännande.

Godkännandet anses föreligga vid den tidpunkt då betalningen inkom till uppbördsmyndigheten. Betalning av böter handläggs av Polismyndigheten som är central uppbördsmyndighet enligt 3 § bötesverkställighetsförordningen (1979:197)³³.

Avser strafföreläggandet inte annat än böter, särskild rättsverkan som avser betalning i pengar och avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond kan godkännandet ske genom inbetalning av hela beloppet.

En förutsättning är att skriftligt godkännande inte redan har skett. Det får inte heller genom anteckning eller på annat sätt framgå att den misstänkte inte har avsett att godkänna föreläggandet.

Betalning anses utgöra ett godkännande, om inte den misstänkte i mycket nära anslutning till betalningen skriftligen kommer in med ett meddelande som innebär att föreläggandet inte godkänns. Vid tveksamhet får åklagare pröva frågan om betalningen utgör ett godkännande. Om ett skriftligt meddelande

---

³¹ Åklagarmyndighetens föreskrifter om strafföreläggande, ÅFS 2005:26, 5 §.

³² I 48 kap. 10 § RB anges att fullmakt i original ska ha ingetts till åklagaren och att fullmakten ska innehålla vissa preciserade uppgifter se under rubriken *Godkännande genom ombud*.

³³ Kirunaenheten vid Rikspolisstyrelsen har ersatts av enheten för informationsförvaltning vid Polismyndigheten. Enheten hör till rättsavdelningen.

inkommer till en åklagarkammare en kort tid efter det att strafföreläggandet godkänts genom betalning ska åklagaren pröva om betalningen innebär ett godkännande.

Ett strafföreläggande kan inte godkännas genom förskottsbetalning. När sådan betalning skett måste föreläggandet därför alltid godkännas skriftligen.

Tveksamma eller felaktiga godkännanden

Ett godkännande måste vara otvetydigt. Godkännande föreligger alltså inte om den misstänkte har satt godkännandemeningen inom parentes eller om förklaringen helt eller delvis har korsats över. Godkännande föreligger inte heller om den misstänkte i förklaringen eller på annat sätt gjort tillägg av vilket framgår att han i själva verket förnekar gärningen eller inte godtar straffet eller den särskilda rättsverkan eller det enskilda anspråk som har förelagts honom. Det är alltså inte möjligt att godkänna vissa delare av ett strafföreläggande. Däremot inverkar inte tillägg som endast är uttryck för allmänt missnöje och oförsämdheter på godkännandet. Inte heller tillägg som endast belyser hur den misstänkte resonerat vid godkännandet, t.ex. uttryck som "Godkänns efter övervägande", inverkar normalt på giltigheten av godkännandet.

Det förekommer att den misstänkte undertecknar föreläggandet endast med sitt förnamn. En sådan namnunderskrift kan godtas bara i de fall undertecknandet skett i närvaro av stämningsman vid delgivning. Det kan inträffa att det i efterhand konstateras att ett föreläggande har godkänts genom att någon olovligen skrivit den misstänktes namn under förklaringen och skickat in handlingen till behörig myndighet. Det kan också förekomma att en annan person betalat in böterna mot den misstänktes vilja. Eftersom fel person godkänt föreläggandet ska det undanröjas genom klagan eller resning. Åklagarens motpart i en process som rör klagan eller resning är den person som står upptagen som misstänkt på föreläggandet.

Godkännande genom ombud

Enligt 48 kap. 10 § rättegångsbalken får strafföreläggande godkännas skriftligen genom ombud och fullmakten ska ges in till åklagaren. Observera att fullmakt inte kan tillämpas när godkännandet av strafföreläggandet avser villkorlig dom. I dag ges originalet inte in till åklagaren eftersom handlingarna i ärendet scannas och ligger som elektroniska dokument i Cåbra.

Särskilda krav har uppställts beträffande fullmakt för godkännande av strafföreläggande. Utöver vad som följer av 12 kap. rättegångsbalken ska fullmakten innehålla

- förklaring att ombudet har rätt att godkänna strafföreläggandet på den misstänktes vägnar
- uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid ska anges brottets art samt tid och plats för när det begicks samt

- uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

När det gäller uppgift om brottet anges i fullmakten brottsrubriceringen samt tid och plats för gärningen.

Förhørsledaren får ta initiativ till utfärdande av fullmakt bara om den misstänkte har erkänt brottet och särskild anledning förekommer att strafföreläggandeförfarande inte eller endast med svårighet kan genomföras på annat sätt, 3 § strafföreläggandekungörelsen. Om straffet för gärningen ska utgå i dagsböter ska i fullmakten förutom högsta bötespåföljd anges både dagsbotsantal och dagsbotsbelopp. När påföljden bestäms är det lämpligt att polisen tar kontakt med åklagaren för samråd.

Frågan vilka som ska anlitas som ombud i fall där den misstänkte inte själv utsett någon får lösas lokalt. Det är lämpligt att en person vidtalas att generellt åta sig uppdrag som ombud.

Åklagaren får enligt 12 kap. 3 § rättegångsbalken inte åta sig uppdrag som ombud i dessa fall. Inte heller andra anställda inom åklagarväsendet bör åta sig sådant uppdrag. Den som godkänner ett föreläggande för annans räkning ska således vara fristående i förhållande till den som utfärdar föreläggandet.

Särskild utredning av misstänkts inställning

I vissa fall kan det finnas skäl för åklagaren att närmare utreda frågan om den misstänktes inställning till föreläggandet. Det kan gå till så att åklagaren skickar en skriftlig förfrågan till den misstänkte. Förfrågan kan sändas i vanligt brev och utredningen bör ske med skyndsamhet. Om svar inte inkommer inom förelagd tid bör föreläggandet anses bestritt. Om utredningen inte kan genomföras på kort tid, dvs. inom ca 14 dagar, bör åklagaren avstå från fortsatt utredning och i stället bedöma föreläggandet som inte godkänt.

Formulär för skriftlig förfrågan till den misstänkte finns i Wåns.

10.3 Gäller godkännandet?

Allmänt

Ett strafföreläggande kan inte godkännas med laga verkan sedan åklagaren fattat ett nytt beslut i åtalsfrågan eller återkallat föreläggandet hos den misstänkte.

Det finns inte någon tidsfrist inom vilken ett föreläggande måste godkännas för att bli gällande. I 48 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken sägs visserligen att om ett föreläggande har utfärdats till godkännande inom viss tid, får fråga om ansvar för brottet inte upptas på nytt förrän denna tid gått ut. Stadgandet innebär endast ett förbud för åklagaren att inom denna tid på nytt pröva åtalsfrågan, men berör inte den misstänktes möjligheter att med laga verkan godkänna föreläggandet. Det är endast ett nytt beslut av åklagare som avskär möjligheten att godkänna.

Rutiner

Strafföreläggande utfärdas normalt till godkännande inom trettio dagar från den dag föreläggandet är daterat. Under denna tid föreligger således hinder enligt 48 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken för utfärdande av nytt föreläggande, åtals väckande eller avskrivningsbeslut.

Förbudet upphör om den misstänkte före fristens utgång förklarar att han inte godkänner föreläggandet. Åklagaren kan enligt praxis återkalla föreläggandet hos den misstänkte vid felaktigheter i föreläggandet och därefter återigen pröva åtalsfrågan, se avsnitt 12 *Fel i föreläggandet* under rubriken *Föreläggandet är inte godkänt*.

Från den 1 mars 2015 ska alla svar/godkännanden scannas in av enheten för informationsförvaltning vid Polismyndigheten. Därefter sänds de med e-post till den kammare som utfärdat strafföreläggandet. Det innebär att all registrering av skriftliga godkännanden eller oklara svar sker på den utfärdande kammaren.

Om åklagaren upptäcker att han eller hon utfärdat strafföreläggande för en gärning som inte är brottslig kan åklagaren inte före fristens utgång utan vidare skriva av målet i den delen. Först måste föreläggandet återkallas hos den misstänkte för att förhindra ett önskat godkännande.

Godkännande utan verkan

Enligt 48 kap. 12 § rättegångsbalken är ett godkännande som sker sedan åklagaren fattat ett nytt beslut i åtalsfrågan utan verkan. Eftersom godkännande föreligger först när en handling eller en betalning kommer in till en behörig myndighet, är det lätt att avgöra om ett giltigt godkännande gjorts.

Åtgärder när godkännandet gäller

Har åtal hunnit väckas när det blir känt för åklagaren att ett godkänt föreläggande finns och att godkännandet gäller, ska åtalet läggas ned. Har dom meddelats ska åklagaren överklaga domen till den tilltalades förmån och yrka att domen undanröjs på grund av domvilla, 51 kap. 26 § rättegångsbalken. Har domen vunnit laga kraft ska han eller hon i stället klaga över domvilla, 59 kap. 1 § rättegångsbalken, eller, om tidsfristen för det gått ut, ansöka om resning, 58 kap. 2 § rättegångsbalken.

Har nytt strafföreläggande utfärdats när det blir känt för åklagaren att ett godkänt föreläggande finns för samma brott ska det senare återkallas. Har också det föreläggandet godkänts föreligger en res judicata situation och det sist godkända föreläggandet ska undanröjas genom klagan eller resning.

11 Informationsskyldighet

Det finns i 48 kap. 7–8 §§ rättegångsbalken och i strafföreläggandekungörelsens 5 §, 12 § samt i 12 b § regler om åklagarens informationskyldighet gentemot den misstänkte, domstolen och vissa myndigheter.

11.1 Underrättelse till misstänkt

Av 48 kap. 7 § och 8 § rättegångsbalken framgår att när ett strafföreläggande utfärdas ska den misstänkte ges upplysning om

- på vilket sätt strafföreläggandet ska godkännas,
- den tid inom vilken strafföreläggandet ska godkännas,
- att åklagaren har möjlighet att väcka åtal när tiden för godkännande har löpt ut.

Utfärdas strafföreläggandet centralt sker underrättelsen automatiskt. Är det ett lokalt utfärdat strafföreläggande ska informationen bifogas föreläggandet. Det finns två varianter beroende på om strafföreläggandet kan godkännas genom betalning eller om det måste godkännas skriftligen, se avsnitt 10 *Godkännandefrågor*. Informationsbladen finns även på engelska och är tillgängliga på Rånet.

Enligt 5 § tredje stycket strafföreläggandekungörelsen ska den misstänkte också anmanas att snarast betala böterna, om han godkänner föreläggandet.

11.2 Underrättelse till domstolen – offentlig försvarare har förordnats

Enligt 12 b § strafföreläggandekungörelsen ska åklagaren underrätta domstolen när strafföreläggandet är godkänt om domstolen i ärendet förordnat en offentlig försvarare för den misstänkte. Samtidigt med underrättelsen ska åklagaren lämna de inkomstuppgifter som finns i akten och som kan ha betydelse för återbetalningsskyldigheten för försvararkostanden. Någon särskild utredning behöver inte göras. Rent praktiskt kan uppgiften att underrätta domstolen naturligtvis skötas av en åklagarsekreterare.

11.3 Underrättelse när lagföring inte sker

Av Ärendehanteringshandboken framgår under avsnittet Underrättelseskyldighet att har polisen på grund av brott omhändertagit körkort, körkortstillstånd, traktorkort, förarbevis eller taxiförarlegitimation ska Transportstyrelsen underrättas om någon lagföring **inte** sker för brottet. I Ärendehanteringshandboken anges vilka författningar som avses.

11.4 Underrättelse till myndigheter

Enligt 12 § strafföreläggandekungörelsen ska den underrättelseskyldighet som framgår av lag eller annan författning och som gäller domstols dom tillämpas på motsvarande sätt när det gäller Åklagarmyndigheten i fråga om godkänt strafföreläggande.

Underrättelsekoder finns i Cåbra och de är i flertalet fall automatiska och följer en viss mall för strafföreläggandet. Hur det går till att registrera en kod manuellt framgår av handboken för Cåbra.

Underrättelser som sker med automatik

MYNDIGHET	LAG/FÖRORDNING
Arbetsmiljöverket, Huvudkontoret	Arbetsmiljölagen
PRV	Mönsterskyddslagen
PRV	Varumärkesintrång
Radio-tjänst i Kiruna AB	Radio- och TV-avgift
Rekryteringsmyndigheten	Totalförsvarsplikten
Sjöfartsverket, Transportstyrelsen	Lotsning m.m.
Sjöfartsverket, Transportstyrelsen	Sjötrafikförordningen
Skatteverket	Olovlig tillverkning av sprit m.m.
Skatteverket	Olovlig försäljning av alkoholdrycker
Skatteverket	Olovlig tillverkning av vin/öl
Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg	Illegal abort
Statens jordbruksverk	Djurplågeri
Statens naturvårdsverk	Jaktlagen

Transportstyrelsen	Arbetsförhållanden, internat. vägtransporter
Arbetsmiljöverket	Arbetsstidslagen
Tullverket	Smuggling (ringa)
Tullverket	Narkotikasmuggling (ringa)
Tullverket	Olovlig införsel
Tullverket	Olovlig utförsel
Tullverket	Tullbrott
Tullverket	Tullbrott (ringa)
Tullverket	Vårdslös tullredovisning
Tullverket	Olovlig befattning med smuggelgods

- För underrättelser till Tullverket (Brottsutredningsenheten vid Polismyndigheten) gäller att strafföreläggandet måste avse minst 60 dagsböter.
- För underrättelser till Naturvårdsverket gäller att strafföreläggandet måste innehålla en särskild rättsverkan avseende ett sakförverkande.
- Utöver detta sänds underrättelser när strafföreläggandet innehåller ett förverkandeyrkande.

11.5 Koder som registreras manuellt (ett urval)

När ett strafföreläggande utfärdas åligger det åklagaren att registrera den kod som det enskilda ärendet kräver för att en viss myndighet ska underrättas när föreläggandet godkänts. Denna framställning är inte uttömmande när det gäller den lagstiftning som innehåller regler om underrättelseskyldighet. Det beror på att det i speciallagstiftning ofta finns en underrättelseskyldighet men där strafföreläggande inte ska eller bör utfärdas framförallt beroende på att det saknas en fast praxis, se avsnitt 3 *När ska strafföreläggande inte utfärdas* och avsnitt 4 *När bör strafföreläggande inte utfärdas*.

Brott begångna av anställda inom vården

Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen ska underrättas inom en vecka³⁴ när vissa yrkesutövare inom hälso- och sjukvården godkänt ett strafföreläggande. Olika regler gäller för den som är legitimerad yrkesutövare och annan hälso- och sjukvårdspersonal. Av 4 kap. 1 § patientsäkerhetslagen (2010:659) framgår vilka yrken som har legitimerade yrkesutövare. Vid följande gärningar ska underrättelse ske för den som innehar legitimation.

- Gärningar som personen begått under utövning av sitt yrke eller
- Rattfylleribrott enligt 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott
- Brott mot narkotikastrafflagen (1968:64)
- Brott mot lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Godkänns ett strafföreläggande för en gärning som begåtts av personal som inte innehar legitimation utan är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och som medverkar i hälso- och sjukvård av patienter³⁵ ska Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen underrättas i följande fall³⁶.

- Om någon har godkänt ett strafföreläggande för ett brott mot 10 kap. 3-6 § § patientsäkerhetslagen eller
- Om någon har godkänt ett strafföreläggande för illegal abort enligt 9 § första stycket abortlagen (1974:595)

Brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor

Enligt 22 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor ska när den som godkänt ett strafföreläggande avseende brott mot lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skicka en kopia av strafförelägget till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och till den kommun där brottet begicks.

Innehavare av flygcertifikat

Transportstyrelsen ska enligt 13 kap. 3 § luftfartsförordningen (2010:770) underrättas om en person med flygcertifikat har godkänt ett strafföreläggande avseende flygfylleri eller ett strafföreläggande rörande brott mot lagen

---

³⁴ 1 §, förordningen (1982:117) om underrättelse till Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen om domar i vissa brottmål.

³⁵ Se 1 kap. 4 § 2-7 för en fullständig uppräknning av personalkategorierna.

³⁶ 2 §, förordningen (1982:117) och avsnitt 3 När ska strafföreläggande inte utfärdas.

(1951:649) om straff för vissa trafikbrott. Underrättelsen sker genom en kopia av strafföreläggandet sänds till Transportstyrelsen med uppgift om certifikatet.

Utskrift i Wåns av ett strafföreläggande kräver en särskild underrättelse till polisen för registrering i belastningsregistret

Av lagen om belastningsregister (1998:620) framgår att registret ska innehålla uppgifter om den som genom strafföreläggande ålagts påföljd för brott. I 31 § förordning om belastningsregister (1999:1134) anges att Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten ska lämna erforderliga uppgifter till Polismyndigheten. Underrättelsen sker automatiskt till belastningsregistret utom när det gäller strafförelägganden som skrivits i Wåns. I de senare fallen kontaktar kammaren Polismyndigheten.

12 Fel i föreläggandet

12.1 Allmänt

Om ett fel eller en brist i ett strafföreläggande upptäcks vid en tidpunkt då åklagaren inte längre förfogar över föreläggandet, måste han eller hon som första åtgärd bestämma vilken typ av fel det är fråga om. Felen kan delas in i två huvudgrupper, sådana som angrips på samma sätt oavsett om föreläggandet är godkänt eller inte och sådana som angrips på olika sätt beroende på om föreläggande är godkänt eller inte.

Med fel avses inte rena bedömningsfrågor. Att en åklagare gör en annan bedömning beträffande gärning, straff eller särskild rättsverkan än den som gjorts vid utfärdandet av föreläggandet, medför således inte att föreläggandet är felaktigt. Fel anses föreligga endast om det är nytillkomna omständigheter som om de varit kända vid utfärdandet skulle ha medfört en annan bedömning.

Det bör framhållas att det inte är tillåtet att utfärda nytt föreläggande med lägre straff, därför att den misstänkte förklarar att han är beredd att godkänna föreläggandet på ett lägre belopp.

12.2 Fel som angrips på samma sätt oavsett om föreläggandet är godkänt eller inte

Allmänt

Mindre fel samt nullitetsfallen och sådana formella fel, som inte har påverkat föreläggandet, har det gemensamt att felen åtgärdas på samma sätt oavsett om föreläggandet är godkänt eller inte.

Vissa mindre felaktigheter utan saklig betydelse bildar en särskild grupp av fel. Det kan gälla brister i uppgifterna om den misstänktes namn, personnummer och adress, förutsatt givetvis att den misstänktes identitet inte är ifrågasatt³⁷.

Felet åtgärdas genom att det rätta förhållandet antecknas i det lokala systemet och på arkivexemplaret. Systemet ser till att informationen vidarebefordras till dem som tidigare fått felaktiga uppgifter. Den misstänkte underrättas inte.

Till denna grupp hör också bagatellartade skriv- eller stavfel i gärningsbeskrivningar, särskild rättsverkan och enskilt anspråk, t.ex. fall där bokstäver har kastats om. Sådant fel rättas inte alls.

Nullitet

---

³⁷ Prop. 1982/83:41 s.11

Det är svårt att avgöra när ett fel är av den arten att ett beslut, förordnande eller annan åtgärd från en myndighet är en nullitet. Det är därför inte möjligt att ge något generellt svar på dessa frågor. Nedan följer ett par exempel där nullitet behandlats.

Högsta domstolen har funnit att ett ordningsföreläggande som saknar uppgift om bötesbelopp inte kan anses som ett föreläggande om ordningsbot eftersom stadgandet i 48 kap. 2 § rättegångsbalken innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesbelopp till godkännande³⁸. Ett godkännande med laga verkan kan därför inte ske av en ordningsbot som saknar ett bötesstraff.

Detsamma gäller om ett beslut om utfärdande av ett strafföreläggande har fattats av en uppenbart obehörig person.

Har däremot en åklagare överskridit sin behörighet genom att t.ex. utfärda strafföreläggande i ett fall där han eller hon inte haft rätt att göra det³⁹, bör detta förhållande endast undantagsvis medföra att föreläggandet blir en nullitet⁴⁰.

Att ett föreläggande är en nullitet innebär att det inte har någon rättskraft. Det kan därför inte godkännas med laga verkan. Nullitetsfallen åtgärdas genom att föreläggandet återkallas från den misstänkte, även om ett formellt godkännande föreligger.

Formella fel som inte har påverkat föreläggandet

Ibland kan ett formellt fel vara sådant att det inte har haft någon betydelse vare sig för utfärdandet eller innehållet i föreläggandet. Det innebär att åklagaren även sedan felet åtgärdats skulle utfärda ett föreläggande med exakt samma innehåll. Så är t.ex. fallet när en åklagare har överträtt sin behörighet och behörig åklagare skulle ha utfärdat ett likalydande föreläggande.

Denna grupp av fel avhjälpas informellt på så sätt att åklagaren gör en tjänsteanteckning om det rätta förhållandet. Underrättelse till den misstänkte eller annan ska inte skickas ut.

12.3 Fel som angrips på olika sätt beroende på om föreläggandet är godkänt eller inte

Föreläggandet är inte godkänt

---

³⁸ NJA 1994 s. 254

³⁹ Åklagarmyndighetens föreskrifter om strafföreläggande, ÅFS 2005:26, 3 §
Strafföreläggande som avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med dagsböter får inte utfärdas av assistentåklagare.

⁴⁰ Prop. 1975:78 s. 143 f. och s. 181.

Fel i ett föreläggande som inte är godkänt, åtgärdas genom att föreläggandet återkallas från den misstänkte och ett nytt föreläggande utfärdas.

Det finns inga formella krav när det gäller återkallelse från den misstänkte. För att undvika situationer som innebär res judicata bör åklagaren alltid försöka få tillbaka den misstänktes besked om föreläggandet och godkännandehandlingen eller förvissa sig om att handlingarna makuleras. Sker återkallelsen muntligen bör händelsen noga dokumenteras genom en anteckning i diariet. Vid behov kan en skriftlig återkallelse förses med mottagningskvitto. Om åklagaren har beslutat om stämningmannadelgivning kan den misstänktes handlingar i stället finnas hos stämningssmannen. De ska då i stället återkallas från denne.

En återkallelse ska registreras i det lokala strafföreläggandesystemet.

Föreläggandet är godkänt

Ett godkänt föreläggande gäller som lagakraftvunnen dom. Det kan därför normalt inte återkallas.

Uppenbara oriktigheter till följd av skrivfel, felräkningar eller annat liknande förbiseende kan, med den bötfälldes samtycke, rättas med stöd av 48 kap. 12 a § rättegångsbalken⁴¹.

Exempel på uppenbara oriktigheter som har karaktären av skriv- eller räknefel eller liknande förbiseenden är felaktigt brottsdatum, för hög bot eller fel i lagrumsangivelsen. Även om felet skulle bero på någon annan t.ex. en felaktig uppgift i utredningsmaterialet, bör uppgiften kunna rättas med stöd av 48 kap. 12 a § rättegångsbalken⁴².

Rättelsen bör i första hand göras av den åklagare som har utfärdat föreläggandet. Innan rättelse sker ska den misstänkte beredas tillfälle att yttra sig. När någon ges tillfälle att yttra sig över en ifrågasatt rättelse av ett godkänt strafföreläggande, får det ske muntligen eller skriftligen, 14 a § strafföreläggandekungörelsen. Den misstänkte bör få tillfälle att yttra sig inom viss tid. Om denne inte hör av sig i anledning av underrättelsen får åklagaren utgå ifrån att den misstänkte inte motsätter sig rättelsen.

Rättelse kan inte genomföras mot den misstänktes vilja. Om den misstänkte motsätter sig rättelsen får åklagaren i stället överväga möjligheten att genom klagan eller resning få ändring till stånd. Observera att felet inte alltid är sådant att det går att använda extraordinärt rättsmedel, se under rubrikerna 12.5 *Klagan och Fel vid ärendets behandling*, 59 kap. 6 § 1 st. 2.p rättegångsbalken och 12.7 *Förbudet mot reformatio in pejus*.

Rättelse får inte innebära att straffet höjs.

---

⁴¹ Av handboken *Hantering av verksamhetsinformation – ärendehantering* avsnitt *Strafföreläggande* under rubriken *Registrera rättelse av godkänt strafföreläggande* framgår vilka rättelser som kan ske i Cåbra.

⁴² Prop. 1989/90:71 s. 50.

För ändringar av administrativ eller teknisk natur hänvisas till handboken Hantering av verksamhetsinformation - ärendehantering.

12.4 Undanröjande

Undanröjande av ett godkänt föreläggande

Klagan och resning är extraordinära rättsmedel som används för att avhjälpa vissa formella- och materiella fel i ett godkänt föreläggande.

Klagan över strafföreläggande är närmast ett rättsmedel till förmån för den misstänkte. Sedan förelägandet har undanröjts efter klagan får nämligen inte för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff, 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Utfärdas ett nytt strafföreläggande för samma gärning bör inte rubriceringen vara strängare.

För klagan över strafföreläggande gäller en frist på ett år.

Resning till förmån för den misstänkte är ett alternativ till klagan men också ett komplement. Ibland kan omständigheterna vara sådana att valfrihet föreligger mellan klagande- och resningsförfarandet. I sådana fall bör normalt det enklare klagandeinstitutet användas. Om den för klagan gällande tidsfristen har gått ut måste resningsinstitutet användas. Resning till förmån för tilltalad kan sökas under obegränsad tid. Även i vissa andra fall anses endast resning kunna komma i fråga. Så är t.ex. fallet om nytt utredningsmaterial framkommer efter utfärdandet som visar att den misstänkte är oskyldig utan att åklagarens handläggning kan sägas ha varit felaktig.

Högsta domstolen beslutade att undanröja ett ordningsföreläggande i sin helhet som avsåg två förseelser⁴³. Resning beviljades för en hastighetsöverträdelse där körningen inte inneburit en överträdelse av lokal trafikföreskrift. Den andra förseelsen berördes inte. Förklaringen är att den tilltalades erkännande i dessa fall inte ansetts kunna ses fristående från den gemensamma påföljd som godtagits. Sedan ett strafföreläggande undanröjts måste åtalsfrågan prövas på nytt om lagföring av brottet fortfarande är aktuell. Straffet får då inte sättas högre än i förelägandet. Vidare måste åklagaren uppmärksamma preskriptionsfrågan.

Inom doktrinen är man ense om att preskriptionstiden i sådana fall bör räknas från den dag brottet begicks. Det finns nämligen inte något författningsstöd för att preskriptionen avbryts genom godkännande eller undanröjande av strafförelägandet. Beslut om undanröjande av strafföreläggande sänds, sedan det vunnit laga kraft, av domstolen till den åklagarkammare som utfärdat förelägandet. Uppgiften om undanröjandet ska registreras i det lokala systemet. Enheten för informationsförvaltning vid Polismyndigheten underrättas genom strafföreläggandesystemet. Återbetalningen av inbetalda

---

⁴³ Slutligt beslut 1982-11-19, Ö 1053-81.

böter sker utan att någon särskild ansökan behöver göras. De övriga myndigheter och enskilda som tidigare fått meddelande om det godkända föreläggandet får automatiskt underrättelse om undanröjandet från strafföreläggandesystemet.

Undanröjande av påföljd

Domstol kan enligt reglerna i 34 kap. 1 § första stycket p 3 brottsbalken i vissa fall undanröja en påföljd. Enligt denna regel kan domstol komma att undanröja en genom strafföreläggande utdömd villkorlig dom och döma till annan påföljd. Domstolens beslut innebär inte att föreläggandet undanröjs. Den kvarstår lagakraftvunnet i ansvarsdelen.

12.5 Klagan

Tillämpningsområde m.m.

Klagan är, som ovan sagts, tillämplig på vissa formella och materiella fel i ett godkänt föreläggande. Som framgår av 59 kap. 6 § första stycket p 1-3 rättegångsbalken kan undanröjande efter klagan ske på någon av följande grunder.

- Om godkännandet inte kan anses som en giltig viljeförklaring.
- Om vid ärendets behandling förekommit sådant fel att föreläggandet bör anses ogiltigt.
- Om föreläggandet av annan anledning inte överensstämmer med lag.

Den som vill klaga på ett strafföreläggande ska göra det till den underrätt som kunnat ta upp åtal för brottet, 59 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken. Flera alternativa domstolar kan således komma i fråga. Åklagaren är motpart till klaganden.

I övrigt kan nämnas att muntlig förhandling kan förekomma om det erfordras för utredningen, att talan får utföras i hovrätt mot underrätts beslut samt att talan inte kan föras mot hovrätts beslut, 59 kap. 7 § andra stycket och 59 kap. 8 § rättegångsbalken.

Skrivelsen ska ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet gjordes hos den bötfällda, 59 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. Tidsfristen börjar löpa först från den dag då utmätningsförrättningen sker. Har den bötfällda frivilligt betalat böterna eller del av bötesbeloppet före utmätningsförrättningen löper tidsfristen från dagen för bötesbetalningen.

Anmaning att betala böterna är inte en sådan tidpunkt från vilken besvärstiden börjar löpa.

Institutet återställande av försutten tid, 58 kap. 11 § rättegångsbalken, kan inte tillämpas i detta sammanhang. Har tiden för anförande av klagan försuttits utnyttjas i stället resningsinstitutet.

Ogiltig viljeförklaring, 59 kap. 6 § 1 st. 1 p rättegångsbalken

Om en ogiltig viljeförklaring föreligger ska strafföreläggandet undanröjas. Här avses fall då godkännandet inte har några tveksamheter men detta ändå inte kan anses som en giltig viljeförklaring på grund av utanförliggande omständigheter. Viljeförklaringen kan vara ogiltig på grund av misstag, tvång, eller liknande. Om det däremot redan av påteckningen framgår att den misstänkte inte avsett att godkänna strafföreläggandet föreligger över huvud taget inte något godkännande.

Som exempel på en ogiltig viljeförklaring kan anföras att den misstänkte godkänner föreläggandet i den felaktiga tron att han begått en brottslig gärning. Ett exempel är den misstänkte som godkände ett ordningsföreläggande avseende tre förseelser, bl.a. skulle denne ha fört en moped vars lykta varit ur funktion. Strax efter det att föreläggandet godkänts framkom emellertid att lyktan inte varit trasig. Hovrätten fann att den misstänkte inte skulle ha godkänt föreläggandet om han – med kännedom om att lyktan fungerade – noga läst igenom föreläggandet. Eftersom han handlat under villfarelse kunde hans godkännande inte anses som en giltig viljeförklaring.

Här kan också nämnas Göta hovrätts beslut att undanröja ett föreläggande av ordningsbot⁴⁴. Den klagande hade uppgett att han inte behärskade det svenska språket och att polismännen inte hade uttryckt sig på engelska på ett sådant sätt att han förstått betydelsen av underskriften. Av det PM som upprättats av polisen framgick inte att innebörden av ett undertecknande hade klargjorts för klaganden eller att han annars verkade ha vetskap om innebörden. Under dessa förhållanden ansågs inte undertecknandet som en giltig viljeförklaring.

Fel vid ärendets behandling, 59 kap. 6 § 1 st. 2 p rättegångsbalken

Fel vid ärendets behandling är begränsad till formella fel. Skälet är att punkt 3 i annat fall inte skulle ha någon självständig betydelse.

Bland de formella fel som kan föranleda att den aktuella grunden blir tillämplig kan nämnas flertalet fall av åsidosättande av någon regel i 48 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken om förutsättningarna för utfärdande av strafföreläggande.

Exempelvis bör undanröjande enligt denna punkt ske om föreläggandet inte upptar samtliga brott som enligt åklagarens vetskap förelegat till bedömning. Vidare kan här nämnas det fallet att föreläggande godkänts av någon som vid tidpunkten för brottet inte fyllt 15 år och den misstänktes rätta ålder inte framgått av handlingarna i ärendet. En del fel är sådana att rättelseinstitutet i

---

⁴⁴ HovR Ö 2670-14, 2015-02-03.

48 kap. 12 a § rättegångsbalken skulle kunna tillämpas. Givetvis bör åklagaren i första hand använda det institutet.

Bestämmelserna i 48 kap. 12 a § och 59 kap. 6 § 1 st. 2 p rättegångsbalken har emellertid delvis olika tillämpningsområden. För rättelse krävs ett uppenbart formellt fel men det krävs inte att felet är på annat sätt kvalificerat. För att ett föreläggande ska kunna undanröjas, krävs att det formella felet inte är alltför bagatellartat utan att det åtminstone på något sätt kan antas ha haft betydelse för utfärdande eller innehåll. I lagtexten står det uttryckligen ”bör anses ogiltigt” vilket klart markerar att varje formellt fel inte ska medföra undanröjande.

Svea Hovrätt undanröjde inte ett föreläggande av ordningsbot som angav att körningen ägt rum på E 4 i norrgående riktning i stället för E 4 i södergående riktning⁴⁵.

Hovrätten för Övre Norrland avslag ett överklagande och fastställde Skellefteå tingsrätts beslut att inte undanröja ett strafföreläggande där klaganden uppgett att han felaktigt angett sin årsinkomst vara dubbelt så hög som den rätteligen var⁴⁶. Domstolen konstaterade att det var en giltig viljeförklaring, att föreläggandet överensstämde med lag och att åklagaren när han utfärdade föreläggandet och bestämt dagsbotens storlek gjort det på den misstänktes uppgifter. Något fel hade därför inte förekommit vid handläggningen.

- Som exempel på fel som kan rättas men som troligen inte medför undanröjande kan nämnas felaktiga uppgifter i gärningsbeskrivningen vilka inte rör själva brottsrequisitet eller fel i lagrumsangivelsen.
- Som exempel på fel på vilka båda bestämmelserna är tillämpliga kan nämnas för hög bot och fel i uträkningen av summan dagsböter.
- Som exempel på behandling av formella fel kan nämnas fel i dagsbotsuppgift som inte är grund för undanröjande.

En åklagare hade utfärdat strafföreläggande beträffande visst brott medan en annan hade väckt åtal för detta och annat brott. Sedan misstänkt vid förhandlingen påpekat att han godkänt föreläggandet hade åklagaren lagt ned åtalet i den delen. Han skulle i stället ha undersökt saken och begärt att föreläggandet undanröjdes. Vid utfärdandet av föreläggandet hade nämligen förekommit sådant formellt fel att det borde ha undanröjts.

Föreläggandet överensstämmer inte med lag, 59 kap. 6 § 1 st. 3 p rättegångsbalken

Föreläggandet ska undanröjas med stöd av 59 kap. 6 § 1 st. 3 p rättegångsbalken vid felaktig tillämpning av materiell rätt.

---

⁴⁵ Slutligt beslut 1992-11-25, Ö 2112/92.

⁴⁶ Slutligt beslut 2014-02-11, mål nr Ö 107-14.

För att tillämpa bestämmelsen anses gälla att rättstillämpningen framstår som felaktig på grundval av det material som fanns vid föreläggandets utfärdande och inte först i belysning av senare framkomna fakta.

Hovrätten över Skåne och Blekinge undanröjde ett godkänt strafföreläggande som avsåg smuggling, ringa brott enligt 4 § lagen om straff för smuggling⁴⁷. Påföljden hade bestämts till dagsböter och föreläggandet upptog också ersättning till brottsofferfonden. Påföljden för gärningen var rätteligen penningböter. Hovrätten fann att strafföreläggandet stred mot lag.

Göta hovrätt undanröjde ett ordningsföreläggande för hastighetsöverträdelse eftersom körningen skett på en vägsträcka där hastigheten var begränsad till 90 km/tim och inte 70 km/tim. Körningen hade inte inneburit någon hastighetsöverträdelse. Det medförde att föreläggandet utgjorde en felaktig rättstillämpning och inte överensstämde med lag i den mening som avses i 59 kap. 6 § första stycket 3 i rättegångsbalken⁴⁸.

I praxis har undanröjande också ansetts kunna ske med stöd av denna punkt när gärningen hunnit preskriberas innan godkännande skett. I ett sådant fall kan åklagaren framställa ett yrkande om inhibition för att inte böterna ska drivas in av Kronofogdemyndigheten.

12.6 Resning

Resningsinstitutet är i princip tillämpligt på samma formella och materiella fel i godkänt föreläggande som vid klagan.

Om någon vill ansöka om resning avseende strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot ska det ske skriftligen hos hovrätten, 58 kap. 10 a § rättegångsbalken. Några särskilda behörighetsregler för åklagare gäller numera inte i fråga om resning eller andra extraordinära rättsmedel som handläggs av hovrätt.

Vid en framställning om resning till förmån för den bötfällda bör framgå att denne inte har något att erinra mot bifall till en resningsansökan. Inhämtnande av samtycke kan ske skriftligen eller muntligen. Det är värdefullt att i resningsansökan kunna ange att samtycke föreligger eftersom domstolen då kan avgöra frågan även om den bötfällda inte avhörts i resningsärendet. Vidare bör till framställningen fogas bevis om att föreläggandet har vunnit laga kraft och utredning om när böterna har betalats eller när utmättningsförrättning skett. Det senare är av betydelse för att i förekommande fall klargöra att tidsfristen för klagan har gått ut.

---

⁴⁷ Slutligt beslut 2014-07-29, mål nr Ö 1428-14

⁴⁸ RH 1988:121

12.7 Förbudet mot reformatio in pejus

Rättelse med stöd av 48 kap. 12 a § rättegångsbalken får inte innebära att straffet höjs. Om föreläggandet undanröjs genom klagan eller resning får inte för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff. (Här bortses från resning till den misstänktes nackdel.) Förbudet mot strängare straff innebär att vissa fel i straffangivelsen är omöjliga att avhjälpa sedan föreläggandet har vunnit laga kraft. Så är exempelvis fallet om boten har blivit för låg. Om ett förverkandeyrkande inte förelagts den misstänkte i strafföreläggandet innebär förbudet mot reformatio in pejus i huvudfallet att felet inte kan avhjälpas.

Om den misstänkte har förelagts dagsböter i stället för penningböter bör åklagaren i ett nytt föreläggande kunna förelägga penningböter som högst motsvarar summan av dagsboten. Vad förbudet mot reformatio in pejus innebär i det fallet att penningböter har utdömts i stället för dagsböter, i de fall inte 25 kap. 1 § andra meningen brottsbalken är tillämpligt är oklart⁴⁹. Det är lämpligt att låta domstol pröva påföljden i det fallet.

Förbudet mot reformatio in pejus gäller samma gärning. Om den misstänkte har godkänt ett föreläggande beträffande en viss gärning men det visar sig att vederbörande i själva verket har gjort sig skyldig till en helt annan, som inte faller inom samma res judicata-cirkel, är förbudet inte tillämpligt. Föreläggandet ska visserligen undanröjas men lagföring beträffande den andra gärningen sker oberoende av detta.

---

⁴⁹ Av 25 kap. 1 § andra meningen framgår att om brottet bör föranleda lägre straff än trettio dagsböter döms böter ut i penningböter.

13 Sekretessfrågor och frågor från misstänkt

13.1 Uppgifter i ett strafföreläggande

Anledningen till att uppgifter i ett ärende om strafföreläggande inte behandlas på samma sätt som uppgifter i en förundersökning är att samma öppenhet ska finnas hos åklagaren som hos domstolen⁵⁰.

Enligt huvudregeln är således uppgifter i ett ärende avseende strafföreläggande inte belagda med sekretess, 35 kap. 6 § 2. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

När blir uppgifterna i ett ärende om strafföreläggande offentliga?

Tidpunkten för offentlighet bör vara när åklagaren har utfärdat strafförelägandet. Den tidpunkten kan jämföras med att åtal väcks vid domstol.

Finns det något sätt att skydda uppgifterna när ett ärende rör t.ex. sexualbrott?

En sådan möjlighet finns inte. I stället bör åklagaren pröva om uppgifterna skulle kunna hållas hemliga vid en huvudförhandling i domstol enligt 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelsen om sekretess vid domstol avser sekretess för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden som det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs. Är det fallet bör åklagaren väcka åtal.

Kammarrätten i Jönköping beslutade att ett förundersökningsprotokoll avseende barnpornografibrott som utgjorde en del i ärendet om strafföreläggande inte omfattades av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen och därför skulle lämnas ut⁵¹.

Önskar åklagaren att skydda målsägandens adressuppgifter kan strafföreläggande inte utfärdas utan åtal ska väckas.

Skyddade adresser – för information se handboken Hantering av verksamhetsinformation - ärendehantering.

---

⁵⁰ Prop. 1979/80:2 Del A s. 284 f.

⁵¹ Dom 2014-12-08, Mål nr 2428-14

13.2 Frågor från den misstänkte

Tillsammans med strafföreläggandet sänds information till den misstänkte om vad föreläggandet innebär och vad den misstänkte bör göra i anledning av föreläggandet. För ytterligare upplysningar hänvisas den misstänkte till den åklagare som utfärdat föreläggandet. Åklagarkammaren kan ange ett telefonnummer till en åklagarsekreterare som kan besvara de flesta av de förekommande frågorna.

Belastningsregistret

Den misstänkte vill ofta veta vilka myndigheter och register som underrättas när ett strafföreläggande godkännts. I belastningsregistret antecknas samtliga godkända strafförelägganden oavsett vilka brott som den förelagde fällt till ansvara för.

Uppgifterna står kvar i belastningsregistret⁵² räknat från godkännandet under

- fem år om påföljden är böter och
- tio år om påföljden är villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter men fem år efter beslutet om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten.

Uppgiften tas emellertid inte bort om det före utgången av ovanstående tider har gjorts en ny anteckning som avser annat än penningböter. Samtliga uppgifter står då kvar i registret så länge någon av dem ska finnas kvar, 18 § nämnda lag.

Körkortsfrågor

Ofta uppkommer frågan om ett körkortsinnehav påverkas av ett godkänt föreläggande. I korthet gäller följande. Polismyndigheten ska som ansvarig för belastningsregistret underrätta Transportstyrelsen om att vissa uppgifter förts in i registret. Underrättelserna avser lagföringar av bl.a. ett flertal brott mot brottsbalkens bestämmelser, brott mot trafikbrottslagen, narkotikastrafflagen och ett stort antal trafikförseelser, 5 kap. 2, 3, och 5 § § förordningen (2001:650) om vägtrafikregister. Transportstyrelsen beslutar om eventuella körkortsingripanden.

När det gäller exakt på vilket sätt körkortsinnehavet kan påverkas av de gärningar som tas upp i strafföreläggandet är det lämpligast att hänvisa den misstänkte till Transportstyrelsen.

---

⁵² 17 § lagen (1998:620) om belastningsregister

Betalning av böter

Det är ganska vanligt att den misstänkte vänder sig till åklagarkammaren och begär uppskov med betalning av böter. Han eller hon bör då informeras om att varken åklagaren eller enheten för informationsförvaltning vid Polismyndigheten, som ombesörjer den frivilliga uppbörden av böter, kan besluta om uppskov eller betalning.

Det är endast Kronofogdemyndigheten som är behörig att hantera frågor om betalning av böter. Det kan emellertid inte ske förrän strafföreläggande sänts till Kronofogdemyndigheten för indrivning.

Avbetalningsplan

Allmänna skulder innebär skulder till staten t.ex. böter och skatter. Det är bara om gäldenären endast har allmänna skulder som en avbetalningsplan kan beviljas. I dag är det i speciella undantagsfall som en skuldsatt person kan få uppskov eller beviljas en avbetalningsplan.

Delbetalning

Den bötfällda kan alltid betala av en del av skulden. Det är inte detsamma som en avbetalningsplan. Skulden minskar men betalningen hindrar inte att Kronofogdemyndigheten fortsätter sin utredning och eventuell utmätning t.ex. i lön.

14 Tillsynsrapport 2019:2

14.1 Inledning

Utvecklingscentrum Stockholm, Göteborg och Malmö genomförde 2019 en gemensam granskning av utfärdade strafförelägganden med påföljden villkorlig dom eller villkorlig dom i förening med böter.

Syftet var att undersöka om strafföreläggande hade förelagts endast i de fall då det var uppenbart att rätten skulle ha dömt till sådan påföljd eftersom det är en förutsättning för utfärdande av strafförelägganden.

Totalt granskades 160 godkända strafförelägganden under åren 2017 - 2018 avseende bl. a förmögenhetsbrott, misshandel och barnpornografibrott.

14.1.1 Frågor att uppmärksamma

- Strafföreläggande får inte utfärdas för den som var under 18 år när brottet begicks.
- Strafföreläggande som utfärdas för sexualbrott kan inte sekretessbeläggas.
- Ett frihetsberövande som överstiger 24 timmar ska inte avräknas när strafföreläggandet utfärdas.

Strafföreläggande kan inte utfärdas för den som var under 18 år när brottet begicks

I två fall hade strafföreläggande med villkorlig dom utfärdats för personer som då brotten begicks var under 18 år⁵³. Det är inte möjligt enligt stadgandet i 48 kap. 4 § rättegångsbalken. Med anledning av detta har riksåklagaren i ett tillsynsbeslut gjort vägledande uttalanden, se beslutet 2019:12 på Rånet. Se även avsnitt 2 Förutsättningar för utfärdande av strafföreläggande under rubriken Villkorlig dom.

Strafföreläggande som utfärdas för sexualbrott kan inte sekretessbeläggas

För uppgifter i ärenden om strafföreläggande gäller inte sekretessen i 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Åklagaren bör därför innan strafföreläggande utfärdas överväga om det finns skäl att behålla sekretessen i ärendet. Väcks åtal kan sekretess gälla hos domstolen enligt 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen. Samma sekretess gäller då hos Åklagarmyndigheten och Polisen, se även avsnitt 13 Sekretessfrågor och frågor från misstänkt.

---

⁵³ I de två strafföreläggandena var det fråga om ansvar för grov stöld. De båda personerna saknade hemvist inom riket och var frihetsberövade p.g.a. flyktfara.

Ett frihetsberövande som överstiger 24 timmar ska inte avräknas när strafföreläggandet utfärdas

Utvecklingscentrum Stockholm har noterat att det utifrån granskningen finns anledning att tro att den strafförelagde i vissa fall tillgodoräknats tid för frihetsberövande som överstigit 24 timmar trots att detta endast är förbehållet domstolen. Se avsnitt 2 Förutsättningar för utfärdande av strafföreläggande under rubriken Frihetsberövandet överstiger 24 timmar – när kan avräkning tidigast ske när påföljden är villkorlig dom.

Ytterligare information om granskningen och de iakttagelser som gjorts finns i tillsynsrapporten 2019:2, Strafföreläggande med villkorlig dom som påföljd.